ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΤΟΥ ΓΕΝΙΚΟΥ ΕΙΣΑΓΓΕΛΕΑ KARL ROEMER της 28ης Νοεμβρίου 1972 *

Κύριε Πρόεδρε,
Κύριοι δικαστές,

Ο ενάγων της εθνικής δίκης που οδήγησε στην υποβολή του προδικαστικού ερωτήματος, με το οποίο θα ασχοληθούμε σήμερα, είναι ολλανδός και έχει την κατοικία του στις Κάτω Χώρες. Εργαζόταν ως μεταλλουργός, σε απόσταση 20 χλμ. περίπου από την κατοικία του στην εταιρία M. Rosskamp, την εναγόμενη της κύριας δίκης, που ασκεί τη δραστηριότητά της στην Ομοσπονδιακή Δημοκρατία της Γερμανίας, και γι' αυτό πρέπει να θεωρηθεί ως μεθοριακός εργαζόμενος υπό την έννοια του κοινωνικού δικαίου της Κοινότητας. Στις 26 Φεβρουαρίου 1971 υπέστη εργατικό ατύχημα, το οποίο περιόρισε την ικανότητά του προς εργασία κατά 60%. Από τις 25 Οκτωβρίου 1971 εισπράττει γι' αυτό σύνταξη λόγω εργατικού ατυχήματος από τη νόμιμη γερμανική ασφάλεια κατά ατυχημάτων. Με την αιτιολογία ότι αναγκάζεται, λόγω σημαντικών εργασιών ακριβόχρονης εκπλήρωσης, να ορίσει αναπληρωτή του Marsman, η εταιρία Rosskamp, με επιστολή της της 19ης Νοεμβρίου 1971, κατήγγειλε τη σχέση εργασίας από τις 3 Δεκεμβρίου 1971.

Κατά της καταγγελίας άσκησε ο Marsman αγωγή ενώπιον του αρμόδιου γερμανικού Arbeitsgericht. Το επαγγελματικό συνδικάτο είναι της απόψεως, όπως του γνωστοποίησε σχετικά, ότι απολαύει της ειδικής προστασίας κατά των απολύσεων που παρέχει ο γερμανικός νόμος περί βαρέως αναπήρων της 16ης Ιουνίου 1953, δηλαδή ότι κατά την παράγραφο 14 (του τελευταίου) καταγγελία επιτρέπεται μόνο με έγκριση του (κεντρικού) γραφείου προνοίας. Επειδή αυτή δεν υφίσταται, η καταγγελία είναι ανίσχυρη.

Η εναγόμενη επικαλέστηκε αντίθετα, σύμφωνα με επιστολή του γραφείου εργασίας του Coesfeld της 10ης Σεπτεμβρίου 1972, την παράγραφο 1 του προαναφερθέντος νόμου περί βαρέως αναπήρων, κατά την οποία μη γερμανοί, ακόμη και αν απέκτησαν την ιδιότητα του βαρέως αναπήρου συνεπεία εργατικού ατυχήματος και το δικαίωμα να αξιώσουν παροχές κατά της νόμιμης ασφάλειας κατ' ατυχημάτων, δεν μπορούν να επωφεληθούν των ειδικών διατάξεων περί προστασίας κατά της καταγγελίας, όταν δεν κατοικούν στο έδαφος της Ομοσπονδιακής Δημοκρατίας ή στο Δυτικό Βερολίνο, όπως συμβαίνει με τον ενάγοντα. Επειδή όμως το επιληφθέν Arbeitsgericht αμφιβάλλει, αν η αναφερθείσα διάταξη του νόμου περί βαρέως αναπήρων συμβιβάζεται προς το άρθρο 48 της Συνθήκης ΕΟΚ και το άρθρο 7 του κανονισμού 1612/68 (ABl L 257 της 19ης Οκτωβρίου 1968) της 15ης Οκτωβρίου 1968 περί της ελεύθερης κυκλοφορίας των εργαζομένων εντός της Κοινότητας, που εκδόθηκε βάσει του άρθρου 49 της Συνθήκης ΕΟΚ, με απόφασή του της 15ης Μαΐου 1972 ανέστειλε τη διαδικασία και ζήτησε την έκδοση προδικαστικής απο-

* Γλώσσα του πρωτοτύπου: η γερμανική.

φάσεως επί του ακόλουθου νομικού ζητήματος:

«Πρέπει το άρθρο 48 της Συνθήκης ΕΟΚ και το άρθρο 7 του κανονισμού 1612/68 του Συμβουλίου της 15ης Οκτωβρίου 1968 περί της ελεύθερης κυκλοφορίας των εργαζομένων εντός της Κοινότητας (Abl L 257 της 19ης Οκτωβρίου 1968), να ερμηνευθούν υπό την έννοια ότι αυτές οι διατάξεις αφορούν και την ειδική προστασία κατά καταγγελίας για ορισμένες ομάδες προσώπων — εδώ: την προστασία των βαρέως αναπήρων κατά καταγγελίας, σύμφωνα προς την παράγραφο 14 του νόμου περί βαρέως αναπήρων της 16ης Ιουνίου 1953 (BGBL. I σ. 389) — έτσι ώστε να δικαιούνται αυτήν την προστασία κατά καταγγελίας στην Ομοσπονδιακή Δημοκρατία της Γερμανίας και εκείνοι οι υπήκοοι κρατών μελών της ΕΟΚ, οι οποίοι συνεπεία εργατικού ατυχήματος υπέστησαν μείωση της ικανότητάς τους προς εργασία μεγαλύτερη του 50% και απέκτησαν αντίστοιχη αξίωση σε σύνταξη έναντι της γερμανικής νόμιμης ασφάλειας κατ' ατυχημάτων, οι οποίοι όμως δεν κατοικούν στο έδαφος της Ομοσπονδιακής Δημοκρατίας ή το Δυτικό Βερολίνο (άρθρο 1, παράγραφος 3 του νόμου περί βαρέως αναπήρων);»

Πρέπει τώρα να εξετάσω, πώς πρέπει να απαντηθεί αυτό το ερώτημα.

Βρισκόμαστε στην ευχάριστη κατάσταση, που ασφαλώς δεν τυχαίνει συχνά, όπου όλοι όσοι συμμετέχουν στη δίκη (ο ενάγων της κύριας δίκης, η Κυβέρνηση της Ομοσπονδιακής Δημοκρατίας της Γερμανίας, η Κυβέρνηση της Ιταλικής Δημοκρατίας και η Επιτροπή των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων) προτείνουν την ίδια απάντηση, δηλαδή μία απάντηση προς την κατεύθυνση, ότι οι διατάξεις του άρθρου 48 της Συνθήκης ΕΟΚ και του άρθρου 7 του κανονισμού 1612/68 περιλαμβάνουν και την ειδική προστασία κατά καταγγελίας του νόμου περί βαρέως αναπήρων, και συνεπώς κάθε διάκριση σε βάρος εργαζομένων από άλλα κράτη μέλη είναι στον τομέα αυτό ανεπίτρεπτη.

Μπορεί κατά τη γνώμη μου να δειχθεί εύκολα ότι πρέπει κανείς πράγματι να συμφωνήσει ανεπιφύλακτα με αυτή την άποψη.

Ως γνωστό το άρθρο 48 της Συνθήκης ΕΟΚ ορίζει τα εξής:

«Η ελεύθερη κυκλοφορία των εργαζομένων εντός της Κοινότητος εξασφαλίζεται το αργότερο κατά τη λήξη της μεταβατικής περιόδου. Συνεπάγεται την κατάργηση κάθε διακρίσεως λόγω ιθαγενείας μεταξύ των εργαζομένων των κρατών μελών, όσον αφορά την απασχόληση, την αμοιβή, τους άλλους όρους εργασίας...»

Ήδη το γράμμα αυτής της διατάξεως αφήνει να υποτεθεί ότι η έκφραση «όσον αφορά την απασχόληση... και τους άλλους όρους εργασίας» αναφέρεται και στην προστασία κατά καταγγελίας, υπό οποιαδήποτε μορφή. Αυτό καθίσταται ακόμη σαφέστερο αν συνταχθεί κανείς προς την άποψη της Ιταλικής Κυβερνήσεως, κατά την οποία στο άρθρο 48 της Συνθήκης αρμόζει μία ευρεία ερμηνεία. Μία τέτοια ερμηνεία είναι πράγματι δικαιολογημένη, όπως προκύπτει τουλάχιστον ύστερα από την απόφαση επί της υποθέσεως 15/69 (Slg. 1969, σ. 363). Εκεί διαπιστώνεται ότι η εφαρμογή της διατάξεως αυτής (του άρθρου 48) «περιορίζεται μόνο από τις επιφυλάξεις που απαριθμούνται αποκλειστικά στην παράγραφο 3 ως προς τη δημόσια τάξη, ασφάλεια και υγεία». Εξάλλου τονίζεται ότι «το κοινωνικό δίκαιο της Κοινότητας στηρίζεται στην αρχή, ότι η έννομη τάξη κάθε κράτους μέλους πρέπει να παρέχει

στους υπηκόους των άλλων κρατών μελών που απασχολούνται στο έδαφός του όλα τα νομικά ευεργετήματα, τα οποία αναγνωρίζει και στους δικούς του υπηκόους». Αν όμως και ύστερα απ' αυτό υπήρχαν ακόμη οποιεσδήποτε αμφιβολίες ως προς την ορθότητα της παραπάνω ερμηνείας αυτές θα διαλύονταν οριστικά από την πιο συγκεκριμένη διάταξη του άρθρου 7 του κανονισμού 1612. Αυτή πράγματι αναφέρει τα εξής:

«Ο εργαζόμενος υπήκοος ενός κράτους μέλους δεν δύναται στην επικράτεια [έδαφος] των άλλων κρατών μελών, να έχει, λόγω της ιθαγενείας του, διαφορετική μεταχείριση από τους ημεδαπούς εργαζομένους, ως προς τους όρους απασχολήσεως και εργασίας ιδίως όσον αφορά την αμοιβή, την απόλυση, την επαγγελματική επανένταξη ή την επαναπασχόληση αν έχει καταστεί άνεργος. Απολαύει των ιδίων κοινωνικών και φορολογικών πλεονεκτημάτων με τους ημεδαπούς εργαζομένους.»

Εδώ λοιπόν γίνεται ρητή αναφορά στο δίκαιο των απολύσεων. Εξάλλου η αναφορά αυτή έχει γενικό χαρακτήρα, έτσι ώστε να μην υπάρχει λόγος να θεωρήσει κανείς ότι η διάταξη αυτή αναφέρεται μόνο στις κοινές διατάξεις περί καταγγελίας και όχι και στην ειδική προστασία κατά καταγγελίας.

Επειδή εξάλλου είναι βέβαιο ότι για τους γερμανούς εργαζομένους η ειδική προστασία κατά καταγγελίας που παρέχει ο νόμος περί βαρέως αναπήρων ισχύει ανεξάρτητα από τον τόπο κατοικίας τους, η προϋπόθεση του τόπου κατοικίας, όπως αυτή ορίζεται στο νόμο περί βαρέως αναπήρων για τους εργαζόμενους από άλλα κράτη μέλη, θα σήμαινε πράγματι (δυσμενή) διάκριση υπό την έννοια των αναφερθέντων κοινοτικών κειμένων.

Έτσι, ενόψει της υπεροχής και της άμεσης εφαρμογής του κοινοτικού δικαίου, η αναφερόμενη από το παραπέμπον δικαστήριο διάταξη του νόμου περί βαρέως αναπήρων (η οποία άλλωστε θεσπίστηκε το έτος 1953 και συνεπώς δεν μπορούσε ακόμη να λάβει υπόψη της τις απαιτήσεις του κοινοτικού δικαίου) δεν μπορεί πλέον να εφαρμοστεί, όπως αναγνώρισε η ίδια η Ομοσπονδιακή Κυβέρνηση. Στο σημείο αυτό, αφού η Ομοσπονδιακή Κυβέρνηση αποφάσισε σχετική τροποποίηση του νόμου περί βαρέως αναπήρων, όπως ακούσαμε και κατά τη διαδικασία, πρόκειται άλλωστε προσεχώς να ρυθμιστεί επίσημα η νομική κατάσταση στη Γερμανία και έτσι να εξασφαλιστεί η εφαρμογή των αρχών του κοινοτικού δικαίου στο μέλλον κατά την εφαρμογή του νόμου περί βαρέως αναπήρων χωρίς δυσκολίες.

Επομένως το ερώτημα που υποβλήθηκε από το Arbeitsgericht της Rheine μπορεί περιληπτικά να απαντηθεί ως εξής:

Η αρχή της ίσης μεταχειρίσεως των υπηκόων των κρατών μελών που περιέχεται στο άρθρο 48 της Συνθήκης ΕΟΚ και το άρθρο 7 του κανονισμού 1612/68 του Συμβουλίου της 15ης Οκτωβρίου 1968 αναφέρεται και σε διατάξεις των εθνικών δικαίων, οι οποίες, για κοινωνικούς λόγους, εξαρτούν την απόλυση ενός εργαζομένου, του οποίου η ικανότητα προς εργασία μειώθηκε εξ αιτίας εργατικού ατυχήματος, από ειδικές δυσχεραίνουσες προϋποθέσεις.